

TILAK MAHARASHTRA VIDYAPEETH, PUNE
M. A. (PARANGAT) SOCIAL SCIENCES
EXAMINATION: MAY – 2024
FIRST SEMESTER
Subject: Demography (IC-103)

Date: 31/05/2024

Total marks: 100

Time: 2.00 pm to 5.00 pm

Instructions: 1) Attempt any *Five* questions.
2) All questions carry **equal (20)** marks.

- Q. 1) Discuss critically the causes of population growth in India. (20)
Q. 2) Describe critically the factors that influence the sex structure in India. (20)
Q. 3) Discuss the sources of population data in India. (20)
Q. 4) Describe critically the theory of population given by Malthus. (20)
Q. 5) Discuss the merits and demerits of family planning programme in India. (20)
Q. 6) Discuss the significance of national family health survey in India. (20)
Q. 7) Discuss the emergence of population policy in India. (20)
Q. 8) Discuss critically the determinants of fertility in India. (20)
Q. 9) Describe critically the interrelation between population growth and economic development. (20)
Q.10) **Write notes on any two of the following.** (20)
a) Explain the changing scope of demography in India.
b) Explain the causes for infant mortality in India.
c) Write the features of Census of India.
d) Discuss the causes for declining mortality rate in India.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. २) सर्व प्रश्नांना समान गुण (२०) आहेत.

- प्र. १) भारतातील लोकसंख्या वाढीच्या कारणांची टीकात्मक चर्चा करा. (२०)
प्र. २) भारतातील लैंगिक संरचनेवर परिणाम करणाऱ्या घटकांचे वर्णन करा. (२०)
प्र. ३) भारतातील लोकसंख्येच्या माहितीच्या स्रोतांची चर्चा करा. (२०)
प्र. ४) माल्थसने दिलेल्या लोकसंख्येच्या सिद्धांताचे टीकात्मक वर्णन करा. (२०)
प्र. ५) भारतातील कुटुंब नियोजन कार्यक्रमाचे गुण आणि दोष यांची चर्चा करा. (२०)
प्र. ६) भारतातील राष्ट्रीय कुटुंब आरोग्य सर्वेक्षणाचे महत्व स्पष्ट करा. (२०)
प्र. ७) भारतातील लोकसंख्या धोरणाच्या उदयाची चर्चा करा. (२०)
प्र. ८) भारतातील जननक्षमतेच्या निर्धारकांची टीकात्मक चर्चा करा. (२०)
प्र. ९) लोकसंख्या वाढ आणि आर्थिक विकास यांच्यातील परस्परसंबंधांचे टीकात्मक वर्णन करा. (२०)
प्र. १०) **टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)** (२०)
अ) भारतातील लोकसंख्याशास्त्राची बदलती व्याप्ती स्पष्ट करा.
ब) भारतातील बालमृत्यूची कारणे स्पष्ट करा.
क) भारताच्या जनगणनेची वैशिष्ट्ये लिहा.
ड) भारतातील घटत्या मृत्युदराच्या कारणांची चर्चा करा.